

Neuere Angaben zur Verbreitung der Zóker-Kultur.

In den Arch. Ért. 1940. fasste Pál Patay die Fundorte zusammen, wo die Schüsseln vorkommen, welche für die Zóker-Kultur kennzeichnend sind.¹ Mit dieser Mitteilung gelangten alle bekannten Funde in die Öffentlichkeit.

In dieser Veröffentlichung wurden auch die Fundstellen erwähnt, welche Patay aus dem Manuskript von Amalia Mozsolics² kannte. Die Zusammenfassung gibt die ganze Literatur der Frage an, also ich bin nicht gezwungen, mich damit zu befassen.

Die Mitteilung des József Csalog ergänzte diese Zusammenfassung und gab von den Fundstellen des Komitats Tolna eine ausführliche Übersicht.³

Die Menge der Angaben kann zwar für komplett gesagt werden, doch kann ich sie mit zwei neuen Daten ergänzen und zwar mit einem von Fundort

¹ La répartition des plats à pied du type de Vučedol en Hongrie. Arch. Ért. 1940. p. 7—12.

² Verbreitung und Einfluss der Vučedolkultur in Ungarn. Serta Hoffilliana. Zagreb 1940. S. 25—29.

³ Fundorte der Vučedol-Zóker Keramik in dem Komitate Tolna. A. É. 1941. S. 13—14.

Ószentiván VIII. und mit einem anderen von Bátmonostor.

Der Fund von Ószentiván (*Abb. 1.*) ist ein Bruchstück einer reichlich verzierten Schüssel, welche in einer der Abfallgruben zum Vorschein kam und zwar an einer solchen Stelle, wo auch das Material der Pécelér-Kultur keine Rarität ist. Diese Angabe unterstützt sogar die Bemerkungen Patays, die er von der chronologischen Lage dieser Gruppe mitgeteilt hat.⁴

Der andere Fund kam ins Zomborer Museum (*Abb. 2.*), als Streufund.⁵ Wir kennen seine Fundumstände nicht. Dieses Schüsselbruchstück ist zwar nicht so reich verziert, wie das von Ószentiván, aber es erregt unsere Aufmerksamkeit mit der röhrenförmigen Ausbildung des unteren Teiles. Auf die frühneolithische Verbindungen dieser schwerfälligen unteren Teile habe ich die Aufmerksamkeit schon an einer anderen Stelle hingelenkt.⁶

Dr. János Banner.

⁴ a. a. O. S. 11.

⁵ Inv. Num. 3517.

⁶ Dolgozatok—Arbeiten, 1939. S. 73—84.

Bronz kincslelet és egyéb megfigyelések a hódmezővásárhelyi Fehértó partján.

1942. július 20-án Endrey Béla polgármester arról értesítette az Intézetet, hogy Hódmezővásárhely határában, a Ficsérlénia melletti Csáki-járáson, a Fehértó partján, Rác Sándor gulyás bronzleletre bukkant. A lelet, amelyben négy bronzbalta, egy sarló, két kés, lándzsahegy, tű, tenyérrnyi nagy, lepenyszerű, olvasztott bronzöntés stb. van, 7 kg. súlyú.

A leletet július 29-én átvéve, próbatáratást végeztünk a helyszínen.

Rác Sándor gulyás bemondása szerint a lelet nem egy helyen került elő. de a két lelőhely pár lépés távolságra volt csak egymástól. Szerinte az öntő rögök és a balták egy helyen, a többi darab másik helyen volt. A válogatás azonban annyira bizonytalanulak látszott, hogy ezen az alapon nem lehet

a leletet ketté választani. Különbösen is korszerint együvé tartozó anyagról van szó.

A leletben egyébként a következő tárgyak vannak: négy balta és egy töredék, két sarló és két töredék, egy poncolóvéső, egy lándzsacsúcs, egy törtnyelű kés, két karperec és két töredék, egy nagyméretű csüngődísz és egy töredék, három füleskorong töredéke (lószerszám), egy csüngőtöredék, három kidolgozásra előkészített öntvény (az egyik félkörös, a másik egyenes, a harmadik háromszögű), egy ép öntörög, egy nagy öntörögnek kb. $\frac{1}{5}$ része, egy nagyobb és 5 kisebb bronzrög darab, egy lapos öntörög három darabja, egy vastagabb félkészítmény két darabja, két baltaöntésből visszamaradt letört öntvény.

A hallstatti típusú lelet-anyag részletes feldolgozását, képekkel együtt közöljük, a vásárhelyi határból eddig előkerült bronzleletekkel együtt az Archaeologiai Értesítő 1943. évfolyamában.

A lelőhelyen végzett kutatás nem járt eredménnyel. Úgy látszik, hogy a találó — aki bemondása szerint évtizedek óta figyeli a Fehértó szakadozó partját, és a legelők vakondtúrásait — mint maga is mondta, minden darabot összeszedett, amit a kiáradás után visszahúzódó tó vize közvetlenül a partból mosott ki. Így feltehető, hogy valóban a teljes anyag birtokában vagyunk. Megerősíteni látszik ezt a feltevést az is, hogy hazai hasonló korú kincseleleteink nem igen tartalmazzak több darabot.

Figyelmünket egy pár nappal azelőtt talált sírra is felhívta a találó, amelyet szintén a víz mosott ki. Azt állította, hogy a talált csontváz összehúzott helyzetben volt, de már kibontotta. Egy azóta elveszett gyöngyöt és

néhány edénytöredéket talált csupán mellette.

Átvizsgáltuk a kidobott edénytöredékeket és csontokat, s kibontottuk a még benthagyott lábszárát. Megállapítottuk, hogy a halott valóban zsugorított helyzetben volt eltemetve. A lábszár mellett egy jellegzetes, magasfüllű edény nagyobb részét is megtaláltuk. Ez az edény a leletet a szkíta-korra datálja.

Augusztus 23-án Párducz Mihály szállt ki a területre két hallgató társaságában. S ez alkalommal több Villanova-típusú urnabütyköt és egy nagyon jellemző szkíta-kori díszített gyöngyöt talált.

Kétségtelen tehát, hogy a Fehértó partján, ahonnan nagyméretű kaledon gyöngyöket őriz a református gimnázium gyűjteménye, s amelynek partján Szeremlei kápolna-alapokat is talált, nagykiterjedésű szkíta-temető is van. Ezenkívül az eddig talált szarmata-eserepek és Árpád-kori edénytöredékek bizonyossága szerint, úgy látszik, legalább ebben a három korban sűrűn lakott hely volt.

Szeptember 8-án a jövő évi ásatások előkészítése céljából újból jártunk a Fehértó partján. Ekkor az egyik istálló háta megett, egy kiszáradt kisebb vízállásban, szarmata-kori telep és temetkezés nyomát állapíthattuk meg. Úgy látszik, hogy a tó partján is meglévő szarmata maradványok egy nagyobb kiterjedésű telepnek és temetőnek a helyét jelzik.

A terület tehát — ahonnan egyébként már egy nagyméretű szarmata-edény összeállítható darabjai is kerültek a kezeinkbe — igen gazdag, s feltárása, ha nagy munkaerőt igényel is, kívánatosnak látszik.

Örömmel jegyzem föl, hogy a Szegedi Egyetemi Ifjúság munkaszolgálata

tában az elmúlt nyáron résztvett fiatalság, készséggel jelentette be a munkában való részvételét, ha erre a mun-

katáborok parancsnokságától engedélyt kap.

Dr. Banner János.

Bronzeschatzfund und andere Beobachtungen am Ufer des Fehértó (Weisse Teich) in Hódmezővásárhely.

Der Bürgermeister von Hódmezővásárhely teilte am 20. Juli 1942 dem Institut mit, dass der Hirt S. Rácz im Stadtgebiet, am s. g. Csákijárás, am Ufer des Fehértó auf einem Pronzelfund stiess. Der Fund, in dem sich vier Bronzebeile, eine Sichel, zwei Messer, eine Lanzenspitze, eine Nadel, ein luchenförmiger geschmolzener Bronzeguss in der Grösse einer Handfläche befinden, hat ein Gewicht von 7 Kg.

Den Fund übernehmend, nahmen wir Probegrabungen vor. Nach der Aussage des Hirten kam der Fund nicht an einer Stelle zum Vorschein, aber die beiden Fundstellen waren voneinander nur auf einige Schritte entfernt. Er fand die Gussklumpen und die Beile an einer, die übrigen an einer anderen Stelle. Das Auswählen schien aber so unsicher, dass der Fund auf Grund dessen nicht in zwei Teile geteilt werden konnte. Es ist übrigens von einem nach dem Zeitalter zusammengehörenden Material die Rede.

Wir fanden übrigens in dem Fund die folgenden Gegenstände: vier Beile und ein Bruchstück, zwei Sichel und zwei Bruchstücke, ein Punziermeissel, eine Lanzenspitze, ein Messer mit zerbrochenem Griff, zwei Armringe und zwei Bruchstücke, einen grossen Hängeschmuck und ein Bruchstück, die Bruchstücke von drei Scheiben mit Henkel (Pferdegesshirr), ein Hengezierbruchstück, drei zur Bearbeitung hergerichtete Güsse (der eine ist halbkreisförmig, der andere gradlinig, der

dritte triangulär), einen unbeschädigten Gussklumpe und ungefähr $\frac{1}{3}$ Teil einer grossen Gussklumpe, ein grösserer und fünf kleinere Bronzeklumpen, drei Stück eines flachen Gussklumpen, zwei Stück eines dickeren halbfertigen Erzeugnisses, zwei beim Gieszen eines Beiles zurückgebliebene, abgebrochene Güsse.

Die ausführliche Bearbeitung samt Bildern des zur Hallstatt-Kultur gehörenden Fundmaterials machen wir samt den Bronzefunden des Stadtgebietes von Hódmezővásárhely im Jahrgang 1943 des Arch. Értesítő bekannt.

Die Nachforschung in der Fundstelle blieb erfolglos. Es scheint also, dass der Hirt, der nach seiner Aussage das zerklüftete Ufer des Fehértó und die Maulwurfshaufen der Wiese seit Jahrzehnten beobachtete, hob — wie er selbst sagte — jedes Stück auf, was das Hochwasser des Teiches beim Zurückziehen unmittelbar aus dem Ufer ausgewaschen hat. Es kann also angenommen werden, dass wir im Besitz des vollen Materials sind. Unsere Voraussetzung unterstützt auch das, dass unsere heimischen aus dieser Zeit stammenden Schatzfunde ungefähr so viel Stücke enthalten.

Der Hirt machte uns an ein Grab aufmerksam, das er vor einigen Tagen fand und welches ebenfalls durch das Wasser ausgewaschen wurde. Er behauptete, dass das gefundene Skelett in Hockerlage sich befand. Er fand daneben nur eine seither verlorengel-